Ročník 2021

SBÍRKA ZÁKONŮ

ČESKÁ REPUBLIKA

Částka 87 **Rozeslána dne 26. května 2021** **Cena Kč 71,–**

OBSAH:

206. Nález Ústavního soudu ze dne 27. dubna 2021 sp. zn. Pl. ÚS 98/20 ve věci návrhu na zrušení částí § 284, 285 a § 289 odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

206

N Á L E Z

Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl pod sp. zn. Pl. ÚS 98/20 dne 27. dubna 2021 v plénu složeném z předsedy soudu Pavla Rychetského a soudců Ludvíka Davida, Jaroslava Fenyka, Josefa Fialy, Jana Filipa, Jaromíra Jirsy, Tomáše Lichovníka, Vladimíra Sládečka, Radovana Suchánka, Pavla Šámala (soudce zpravodaj), Kateřiny Šimáčkové, Vojtěcha Šimíčka, Milady Tomkové, Davida Uhlíře a Jiřího Zemánka o návrhu Okresního soudu v Chrudimi na zrušení § 284 odst. 1 ve slovech „větším než malém“, § 285 odst. 1 a 3 ve slovech „větším než malém“ a „ve větším rozsahu“ a § 289 odst. 3 ve slovech „a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu § 285“ zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, za účasti Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky a Senátu Parlamentu České republiky jako účastníků řízení a vlády jako vedlejší účastnice řízení,

takto:

I. Ustanovení § 289 odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve slovech „a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu § 285“ se zrušuje dnem vyhlášení tohoto nálezu ve Sbírce zákonů.

II. Současně pozbývají platnosti § 2 a příloha č. 2 nařízení vlády č. 455/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu trestního zákoníku, ve znění nařízení vlády č. 3/2012 Sb., dnem vyhlášení tohoto nálezu ve Sbírce zákonů.

III. Ve zbytku se návrh zamítá.

Odůvodnění

I.
Vymezení věci

1. Ústavnímu soudu byl dne 1. 10. 2020 doručen podle čl. 95 odst. 2 Ústavy České republiky (dále též jen „Ústava“) a § 64 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „zákon o Ústavním soudu“) návrh Okresního soudu v Chrudimi (dále jen „navrhovatel“) na zrušení částí § 284 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „trestní zákoník“) ve slovech „větším než malém“, § 285 odst. 1 a 3 trestního zákoníku ve slovech „větším než malém“ a „ve větším rozsahu“ a § 289 odst. 3 trestního zákoníku ve slovech „a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu § 285“.

2. Navrhovatel poukazuje na to, že projednává dvě obžaloby z přečinů týkajících se konopí setého, které bylo v jednom případě drženo (přečin přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu podle § 284 odst. 1 trestního zákoníku) a ve druhém pěstováno (přečin nedovoleného pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku podle § 285 odst. 1 a 3 trestního zákoníku), za což mají být obžalovaní trestně postiženi, ačkoli zákon ve spojení s judikaturou dopředu nestanovuje meze trestnosti s nutnou mírou určitosti, což podle názoru navrhovatele odporuje ústavnímu pořádku.

3. Navrhovatel tvrdí, že skutkové podstaty trestných činů uvedených v § 284 odst. 1 a v § 285 odst. 1 a 3 trestního zákoníku nenaplňují ani ve spojení s judikaturou požadavek na nezbytnou míru určitosti vyslovený naposledy v nálezu pléna Ústavního soudu ze dne 26. 5. 2020 sp. zn. Pl. ÚS 46/18 (312/2020 Sb., veřejně dostupný na https://nalus.usoud.cz, stejně jako další rozhodnutí Ústavního soudu zde odkazovaná). Uvádí, že trestněprávní praxe zjišťuje znaky trestnosti příslušných jednání (tedy to, zda byly stanovené látky přechovávány či pěstovány v množství větším než malém, resp. ve větším rozsahu), složitou expertizou, jejíž výsledky nemůže adresát daných ustanovení s patřičnou mírou určitosti předvídat. Takový postup podle navrhovatele odporuje ústavnímu pořádku, jehož součástí je i článek 39 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), podle něhož „jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jaké jiné újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit“.

4. Navrhovatel namítá rovněž protiústavnost § 289 odst. 3 trestního zákoníku s odůvodněním, že zmocnění v něm zakotvené svou povahou odpovídá zmocnění obsaženému v původním znění § 289 odst. 2 trestního zákoníku, které Ústavní soud nálezem ze dne 23. 7. 2013 sp. zn. Pl. ÚS 13/12 (N 126/70 SbNU 147; 259/2013 Sb.) z důvodu protiústavnosti s účinností k 23. 8. 2013 zrušil.

5. Navrhovatel proto navrhuje, aby Ústavní soud zrušil § 284 odst. 1 trestního zákoníku ve slovech „větším než malém“, § 285 odst. 1 a 3 trestního zákoníku ve slovech „větším než malém“ a „ve větším rozsahu“, jakož i § 289 odst. 3 trestního zákoníku ve slovech „a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu § 285“ s tím, že zruší-li Ústavní soud předmětné části zákona, aby tak učinil s účinností odloženou minimálně o jeden rok, aby bylo možno nalézt ústavně souladnou hranici trestnosti.

II.
Argumentace navrhovatele

6. Navrhovatel zdůrazňuje, že orgány činné v trestním řízení musí typovou společenskou škodlivost jednání spojeného s pěstováním, resp. držením konopí při aplikaci § 284 a 285 trestního zákoníku stanovovat pomocí složitého postupu, na jehož konci je exaktní poznatek o množství tetrahydrokanabinolu (dále též jen „THC“) obsaženém v držené, resp. pěstované hmotě. Teprve poté je rozhodnuto, zda byl naplněn znak trestnosti v podobě vypěstování či držení omamné či psychotropní látky v množství větším než malém či ve větším rozsahu.

7. Navrhovatel konstatuje, že užití relativně neurčitých pojmů není v hmotném právu obvyklé. Právo se bez takových pojmů patrně neobejde, kvůli nutnosti naplňovat příkře protikladné požadavky jednak na stabilitu práva a jednak na jeho použitelnost na měnící se realitu. Neobvyklé ani není, že konkrétní naplnění relativně neurčitého znaku typově popisujícího trestné jednání je určováno až na základě odborného zjišťování (expertizy). Podle navrhovatele však z hlediska požadavků, které právní stát klade na vymezení trestní postižitelnosti jednání, nepochybně platí, že adresát trestněprávní normy, tedy onen pověstný „každý, kdo“, musí mít dopředu alespoň v hrubých rysech představu, že dopustí-li se toho kterého jednání, půjde o jednání trestné, resp. kvalifikovaně trestné. Skutkové podstaty trestných činů uvedené v § 284 a 285 trestního zákoníku takovému požadavku v současné době nedokáží dostát. Trestněprávní praxe zjišťuje znaky trestnosti složitou expertizou, jejíž výsledky adresát těchto právních norem nemůže s patřičnou mírou určitosti předvídat.

8. V další části návrhu navrhovatel odkazuje na nález pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 13/12 (již výše zmíněný), kterým byla zrušena část § 289 odst. 2 trestního zákoníku a současně pozbyly platnosti § 2 a příloha č. 2 nařízení vlády č. 467/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za jedy a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů, ve znění nařízení vlády č. 4/2012 Sb. Podle mínění navrhovatele Ústavní soud v tomto nálezu nabízel judikaturní nalézání obecněji aplikovaných hranic trestní odpovědnosti (trestnosti), avšak v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 46/18 se přiklonil k tomu, že obecně aplikované hranice trestní

odpovědnosti mají být stanoveny jasně a určitě, přičemž judikaturní či aplikační řešení je vyhrazeno individuálním, nezobecnitelným případům.

9. K odůvodnění návrhu na zrušení části § 289 odst. 3 trestního zákoníku navrhovatel poukazuje na odůvodnění nálezu sp. zn. Pl. ÚS 13/12, podle kterého není možné, aby byla skutková podstata fakticky doplňována podzákonným předpisem, a že by takový postup byl v rozporu se zásadou *nullum crimen sine lege* zakotvenou v čl. 39 Listiny. Navrhovatel namítá, že § 289 odst. 3 trestního zákoníku v době projednávání nálezu sp. zn. Pl. ÚS 13/12 nebyl předmětem přezkumu a je stále součástí trestního zákoníku, ačkoli stojí na stejných základech jako ustanovení, které Ústavní soud zrušil pro protiústavnost.

10. Závěrem navrhovatel dodává, že trestní právo hmotné je tvořeno zákony, které vymezují pole svobodného jednání a chování spojené s jistotou, že nejde o chování trestně postižitelné. Jsou-li nejisté hranice zákonných požadavků, tj. nejsou-li respektována legitimní očekávání založená na zákonu, je nejistá i svoboda. Proto je ochrana legitimního očekávání nedílnou součástí vlády práva. Příkaz chránit legitimní očekávání je jedním z principů právního státu a jako takový plyne též z článku 1 odst. 1 Ústavy České republiky, podle něhož je Česká republika demokratickým právním státem založeným na úctě k právům a svobodám člověka a občana. Z hlediska legitimního očekávání založeného na zákonu platí, že hranice trestnosti vyjádřená materiálním znakem nesmí být tak nízká, aby kvůli počtu jednání, jež jsou při daném nastavení prahu trestnosti trestná, nebylo trestní stíhání té které osoby věcí náhody, či spíše arbitrární selektivity (libovůle), spíše než systematického potírání trestných jednání. Taková aplikace práva odporuje přiměřenosti trestní represe [viz nález ze dne 18. 11. 2008 sp. zn. II. ÚS 254/08 (N 197/51 SbNU 393)].

III.
Vyjádření účastníků řízení

11. Ústavní soud podle § 69 zákona o Ústavním soudu zaslal návrh komorám Parlamentu České republiky jako účastníkům řízení, jakož i vládě a Veřejnému ochránci práv jako orgánům, které jsou oprávněny vstoupit do řízení jako vedlejší účastníci řízení.

12. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (dále jen „Poslanecká sněmovna“) ve svém vyjádření uvádí, že platné znění § 284 odst. 1, § 285 odst. 1 a 3 a § 289 odst. 3 trestního zákoníku (v napadených částech) bylo schváleno zákonem č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, který projednávala Poslanecká sněmovna v 5. volebním období jako sněmovní tisk č. 410. Návrh zákona byl v Poslanecké sněmovně schválen ve třetím čtení dne 11. 11. 2008 (ze 152 přítomných poslanců hlasovalo 120 pro, 23 proti), po schválení Senátem Parlamentu České republiky (dále jen „Senát“) (ve znění schváleném Poslaneckou sněmovnou) byl přijatý zákon podepsán prezidentem republiky. Následně byl zákon řádně vyhlášen ve Sbírce zákonů. Ustanovení § 284 a 285 trestního zákoníku byla (nikoli v napadených částech) dílčím způsobem novelizována zákonem č. 86/2015 Sb., který v těchto ustanoveních přizpůsobil terminologii trestního zákoníku nové terminologii občanského zákoníku. Aplikace § 284, 285 a 289 trestního zákoníku byla zásadním způsobem ovlivněna nálezem Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 13/12.

13. Senát ve svém vyjádření uvádí, že návrhem napadená ustanovení jsou součástí trestního zákoníku již od jeho přijetí. Ustanovení § 284 odst. 1 a § 285 odst. 1 došla sice drobné změny v důsledku novelizace provedené zákonem č. 86/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, šlo však o čistě legislativně-technickou úpravu užité terminologie v souladu s novým občanským zákoníkem, která není z hlediska posuzovaného návrhu nikterak relevantní. Poslanecká sněmovna postoupila návrh trestního zákoníku Senátu dne 12. 12. 2008. Lhůta třiceti dnů pro projednání návrhu zákona Senátem podle čl. 46 odst. 1 Ústavy tudíž skončila dnem 12. 1. 2009. Senát návrh trestního zákoníku schválil ve znění postoupeném mu Poslaneckou sněmovnou na své třetí schůzi v sedmém funkčním období usnesením č. 78 ze dne 8. 1. 2009. V hlasování č. 4 se pro schvále-

ní postoupeného znění návrhu trestního zákoníku vyslovilo 74 ze 76 přítomných senátorů. Proti byl jeden senátor a jeden z přítomných senátorů se hlasování zdržel. Návrh zákona byl tedy Senátem přijat v mezích Ústavou stanovené kompetence a ústavně předepsaným způsobem. Problematika určitosti stanovení skutkových podstat předmětných drogových deliktů nebyla při jednání Senátu předmětem rozpravy k návrhu trestního zákoníku. Uvedená problematika byla nicméně diskutována v rozpravě k návrhu zákona publikovanému jako zákon č. 112/1998 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a zákon České národní rady č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů. Uvedeným zákonem byl mimo jiné do trestního zákona vložen § 187a, jímž došlo k zakotvení právní úpravy trestného činu přechovávání omamné nebo psychotropní látky nebo jedu, a to prostřednictvím odstavce 1. Předmětem diskuse v Senátu byla především otázka vhodnosti samotné kriminalizace přechovávání drog takříkajíc pro vlastní potřebu (ačkoli toto slovní spojení součástí citovaného ustanovení nebylo, na rozdíl od platného a účinného § 284 odst. 1 trestního zákoníku), vystoupení některých senátorů a senátorek se však věnovala přímo problematice neurčitosti pojmu „množství větší než malé“. Senát návrh zákona nakonec schválil ve znění postoupeném mu Poslaneckou sněmovnou na své druhé schůzi v prvním funkčním období usnesením č. 25 ze dne 18. 3. 1998. Pro schválení návrhu zákona se vyslovilo 40 z přítomných 71 senátorů. Proti bylo 21 senátorů, 10 se hlasování zdrželo.

14. Vláda usnesením ze dne 30. 11. 2020 č. 1237 schválila svůj vstup do řízení a zmocnila ministryni spravedlnosti, aby ve spolupráci s ministrem vnitra a národní protidrogovou koordinátorkou vypracovala vyjádření k návrhu.

15. Ve svém vyjádření vláda nejprve vyjadřuje své pochybnosti o aktivní legitimaci navrhovatele k podání návrhu, neboť má za to, že 1. napadená ustanovení lze ústavně konformně interpretovat, 2. případný derogační výrok Ústavního soudu by nevedl k odlišnému výsledku v právním posouzení navrhovatelem projednávaných (konkrétních) jednání obžalovaných a 3. postup navrhovatele je v rozporu s principem předvídatelnosti soudního rozhodování a ochrany legitimního očekávání procesních stran podkladových řízení, a tím i s právem na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

16. Dále vláda nesdílí závěry navrhovatele o rozpornosti jím napadených částí ustanovení trestního zákoníku s ústavním pořádkem. Nesouhlasí s návrhem na zrušení § 289 odst. 3 trestního zákoníku ve slovech „a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu § 285“, neboť je přesvědčena, že napadená právní úprava splňuje limity podzákonné normotvorby, jak je formuloval Ústavní soud v řadě svých rozhodnutí. Tedy že 1. nařízení nesmí vybočovat ze zákonných mezí a ani s výslovným souhlasem zákonodárce není vláda oprávněna nařízením upravovat otázky stojící mimo předmět prováděného zákona [srov. nález ze dne 9. 2. 2010 sp. zn. Pl. ÚS 6/07 (N 20/56 SbNU 207; 66/2010 Sb.)], 2. nařízení by se mělo držet v mezích plynoucích přinejmenším z účelu a smyslu zákona, 3. zákonodárce by měl v zákoně projevit vůli k úpravě nad zákonný standard [srov. nález ze dne 25. 10. 1995 sp. zn. Pl. ÚS 17/95 (N 67/4 SbNU 157; 271/1995 Sb.)], 4. nařízením nelze ukládat primární práva a povinnosti (čl. 4 odst. 1 Listiny) nebo stanovovat meze základních práv a svobod (čl. 4 odst. 2 Listiny) [srov. nález ze dne 10. 7. 1996 sp. zn. Pl. ÚS 35/95 (N 64/5 SbNU 487; 206/1996 Sb.) nebo nález sp. zn. Pl. ÚS 13/12]. Vláda podotýká, že přestože akceptuje nosné důvody odůvodnění nálezu sp. zn. Pl. ÚS 13/12, tak nedílnou součástí zásady *nullum crimen sine lege* je i zásada *nullum crimen sine lege scripta*, kterou musí zákonodárce též reflektovat (a v napadené právní úpravě ji i podle názoru vlády reflektoval). Připomíná komentářovou literaturu k zásadě *nullum crimen sine lege* a zejména pak odlišná stanoviska soudců Jana Musila a Vladimíra Kůrky k nálezu sp. zn. Pl. ÚS 13/12, s jejichž obsahem se ztotožňuje. Vláda je přesvědčena, že napadenými ustanoveními je prostřednictvím trestního zákoníku zákonodárcem stanovena určitá hranice, která slouží k rozlišení, zda jednání bude či nebude považováno za trestné (čímž je vyhověno zásadě *nullum crimen sine lege*), a zároveň je prostřednictvím výslovného zmocnění vlády k vydání nařízení zajištěno jednotné posuzování tohoto znaku trestnosti na celém území České republiky, a tím i maximální možná míra právní jistoty a předvídatelnosti práva (čl. 1 odst. 1 Ústavy, čl. 2 odst. 2 Listiny) pro adresáty právní normy.

17. Vláda se nepřiklání ani k návrhu na zrušení § 284 odst. 1 trestního zákoníku ve slovech „větším než malém“ a § 285 odst. 1 a 3 trestního zákoníku ve slovech „větším než malém“ a „ve větším rozsa-

hu“. Nesouhlasí jak s tvrzeními navrhovatele, že užití relativně neurčitých pojmů v § 284 a 285 trestního zákoníku není vhodné, neboť ponechává adresáta trestněprávní normy v nejistotě, tak ani s tím jeho míněním, že užívání neurčitých pojmů v hmotném právu (trestním) není obvyklé. Má za to, že užívání neurčitých pojmů je naopak v právu nezbytné a zákonodárce využívá této možnosti relativně často (a to i v trestním právu), a to zejména z důvodu, aby bylo možné reagovat na dynamicky se měnící podmínky a variabilitu životních situací. K tomu odkazuje na nález ze dne 25. 9. 2018 sp. zn. Pl. ÚS 18/17 (N 156/90 SbNU 525; 261/2018 Sb.), podle kterého používání tzv. neurčitých pojmů zákonodárcem je postaveno na tom, že jejich konkrétní obsah naplňuje až aplikační činnost orgánů veřejné moci, aniž by to mělo znamenat v právním státě porušení ústavního pořádku (např. právní jistoty). V opačném případě by bylo nemožné efektivně realizovat veřejnou správu. Podle vlády je zjevné, že napadená právní úprava umožňuje ústavně konformní výklad neurčitých právních pojmů, což také připouští samotný Ústavní soud v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 13/12. Ústavní soud již dovodil, že z ústavněprávního hlediska nepovažuje za potřebné přijetí nové právní úpravy, neboť i samotná rozhodovací právní praxe obecných soudů může dodatečně učinit danou trestněprávní normu předvídatelnou pro její adresáty, aniž by ji tak bylo možno označit za neurčitou, a tedy odporující zásadě *nullum crimen sine lege*. Vláda zdůrazňuje, že je přitom nezpochybnitelnou úlohou soudů, aby se ujaly interpretace neurčitých právních pojmů, a rozptýlily tak případné přetrvávající pochybnosti, což tyto (s výjimkou navrhovatele) i činí.

18. V závěru vyjádření vláda poukazuje na to, že vyhovění návrhu by nejenom učinilo právní úpravu obsaženou v napadených ustanoveních trestního zákoníku nesrozumitelnou, ale vedlo by i k faktickému zásadnímu zpřísnění politiky státu v oblasti postihu drogové kriminality a závislostního chování způsobeného užíváním nelegálních návykových látek. Podle jejího mínění by se vyhověním návrhu jakékoliv přechovávání omamných látek konopí, pryskyřice z konopí nebo psychotropní látky obsahující jakýkoli tetrahydrokanabinol, izomer nebo jeho stereochemickou variantu a nedovolené pěstování rostlin konopí stalo trestným, resp. posouzení trestnosti by bylo závislé na individuálním rozhodnutí Policie České republiky, státního zastupitelství a soudů, což je stav sice ústavně konformní, avšak z pohledu právní jistoty občanů nevhodný. Dalším (negativním) důsledkem vyhovění návrhu by podle vlády byla faktická překrytí skutkových podstat trestných činů a přestupků v dané oblasti a další podstatné snížení míry právní jistoty.

19. Ze shora uvedených důvodů vláda navrhuje, aby Ústavní soud podaný návrh zamítl s tím, že kdyby dospěl k závěru, že zrušení napadených částí ustanovení trestního zákoníku je pro jejich rozpor s ústavním pořádkem nezbytné, bylo by vhodné zároveň přistoupit k časovému odkladu derogačních účinků takového nálezu.

20. Ústavní soud zaslal obdržená vyjádření navrhovateli k replice. Navrhovatel tohoto svého práva využil a v replice uvedl, že souhlasí s Poslaneckou sněmovnou, že nález sp. zn. Pl. ÚS 13/12 ovlivnil zásadním způsobem aplikaci § 284, 285 a 289 trestního zákoníku. K aktivní legitimaci zdůraznil, že skutkové podstaty § 284 a 285 trestního zákoníku mají být aplikovány v předmětných trestních věcech. Nabízené ústavně souladné výklady § 284 a 285 trestního zákoníku se opírají o protichůdná východiska, která jsou vzájemně neslučitelná, což je podle něj neakceptovatelné, neboť to mimo jiné odporuje požadavku harmonie právního řádu a rovnosti před zákonem. Dodal, že nabízí-li vláda obecným soudům postup podle čl. 95 odst. 1 Ústavy, tedy možnost neaplikovat nařízení vlády, tak tímto postupem, užitým pro výklad těchto skutkových podstat trestných činů, by se dále zvyšovala nejistota adresátů právních norem. Jednotná měřítka platná na území celého státu podle jeho mínění vyúsťují ve výsledky, které svědčí o širokém rozptylu hranic trestnosti a kvalifikované trestnosti a nabízí otázku, zda se z hlediska adresátů předmětných skutkových podstat výklad neustálil v nejistotě, byť jsou v jednotlivých případech všechna rozhodnutí pečlivě odůvodněna. K návrhu na zrušení § 289 odst. 3 trestního zákoníku opětovně poukázal na nález sp. zn. Pl. ÚS 13/12 a k užití relativně neurčitých pojmů poznamenal, že si je vědom, že užití těchto pojmů je běžnou metodou právní regulace, a to i v trestním právu hmotném, že však platí, že adresát trestněprávní normy musí mít dopředu alespoň v hrubých rysech představu, že dopustí-li se toho kterého jednání, půjde o jednání trestné, resp. kvalifikovaně trestné. Skutkové podstaty trestných činů uvedené v § 284 a 285 trestního zákoníku takové-

mu požadavku podle něj v současné podobě nedokáží dostát. Navrhovatel je přesvědčen, že jeho návrh nesměřuje ani ke snížení právní jistoty, ani ke zpřísnění právní regulace, ačkoli vláda dovozuje opak.

21. Veřejný ochránce práv na výzvu Ústavního soudu podle § 69 odst. 3 zákona o Ústavním soudu sdělil, že svého práva nevyužije a do řízení v této věci nevstoupí.

IV.
Ústní jednání

22. Ústavní soud v souladu s § 44 zákona o Ústavním soudu uvážil, že ve věci není třeba konat ústní jednání, neboť by nijak nepřispělo k dalšímu, resp. hlubšímu objasnění věci, než jak se s ní seznámil z písemných úkonů navrhovatele a účastníků řízení. Nenařízení ústního jednání odůvodňuje i skutečnost, že Ústavní soud nepovažuje za potřebné provádět ve věci dokazování. Ani účastníci řízení, ani vedlejší účastník řízení přitom konání ústního jednání nepožadovali.

V.
Dikce napadených ustanovení

23. Ustanovení § 284 odst. 1, § 285 odst. 1 a 3 a § 289 odst. 3 trestního zákoníku znějí:

„§ 284
Přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu

(1) Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu přechovává v množství větším než malém omamnou látku konopí, pryskyřici z konopí nebo psychotropní látku obsahující jakýkoli tetrahydrokanabinol, izomer nebo jeho stereochemickou variantu (THC), bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.“

„§ 285
Nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku

(1) Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu pěstuje v množství větším než malém rostlinu konopí, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců, peněžitým trestem nebo propadnutím věci.

(3) Odnětím svobody až na tři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve větším rozsahu.“

„§ 289
Společné ustanovení

(3) Vláda nařízením stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku podle § 285 a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu § 285.“

24. Jde-li o pojem „množství větší než malé“ v § 284 odst. 1 a § 285 odst. 1 trestního zákoníku, jsou jím vymezeny hranice, při jejichž naplnění je již přechovávání omamné látky konopí, pryskyřice z konopí nebo psychotropní látky obsahující jakýkoli tetrahydrokanabinol, izomer nebo jeho stereochemickou variantu (THC) pro vlastní potřebu či nedovolené pěstování rostliny konopí pro vlastní potřebu trestným činem. Uvedený zákonný znak v těchto ustanoveních má podstatný význam, neboť pomocí něj se odlišují tyto trestné činy od korespondujících přestupků. Podobně je tomu s pojmem „ve větším rozsahu“ v § 285 odst. 3 trestního zákoníku, který je okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby, a v důsledku toho odlišuje právní posouzení přečinu nedovoleného pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku podle kvalifikované skutkové podstaty podle § 285 odst. 1 a 3

trestního zákoníku od základní skutkové podstaty tohoto přečinu podle § 285 odst. 1 trestního zákoníku.

25. V souladu s napadenou částí § 289 odst. 3 trestního zákoníku byly rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku pro účely trestního zákoníku a jejich množství větší než malé stanoveny v příloze 2 nařízení vlády č. 455/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu trestního zákoníku. Toto nařízení vlády bylo změněno nařízením vlády č. 3/2012 Sb., kterým ovšem nedošlo ke změnám v příloze 2, kterou byly stanoveny hodnoty určující množství větší než malé u rostlin a hub obsahujících omamnou nebo psychotropní látku pro účely trestního zákoníku.

VI.
Podmínky meritorního posouzení návrhu a aktivní legitimace

26. Ústavní soud nejprve posuzoval otázku, zda je navrhovatel oprávněn podat návrh na zrušení napadených ustanovení trestního zákoníku. Podle čl. 95 odst. 2 Ústavy, dojde-li soud k závěru, že zákon, jehož má být při řešení věci použito, je v rozporu s ústavním pořádkem, předloží věc Ústavnímu soudu. Tuto úpravu dále rozvádí § 64 odst. 3 zákona o Ústavním soudu, podle kterého návrh na zrušení zákona nebo jeho jednotlivých ustanovení je oprávněn podat též soud v souvislosti se svou rozhodovací činností podle čl. 95 odst. 2 Ústavy. K tomu, aby obecný soud mohl zpochybnit ústavnost konkrétního zákona, resp. jeho jednotlivého ustanovení a věc předložit Ústavnímu soudu, je přitom nezbytná jeho reálná aplikace, a nikoli jen jeho hypotetické použití, resp. jiné širší souvislosti [srov. nálezy ze dne 29. 9. 2010 sp. zn. Pl. ÚS 33/09 (N 205/58 SbNU 827; 332/2010 Sb.), ze dne 6. 9. 2011 sp. zn. Pl. ÚS 11/10 (N 148/62 SbNU 277; 314/2011 Sb.), ze dne 2. 2. 2016 sp. zn. Pl. ÚS 14/15 (N 22/80 SbNU 257; 87/2016 Sb.) a usnesení ze dne 2. 12. 2008 sp. zn. Pl. ÚS 12/08 (U 12/51 SbNU 823)]. Musí jít tedy o zákon (jeho část), který překáží dosažení žádoucího (ústavně konformního) výsledku. Nebyl-li by odstraněn, byl by výsledek probíhajícího řízení jiný [srov. nález ze dne 28. 1. 2014 sp. zn. Pl. ÚS 49/10 (N 10/72 SbNU 111; 44/2014 Sb.)]. Ústavní soud považuje podmínky čl. 95 odst. 2 Ústavy a § 64 odst. 3 zákona o Ústavním soudu v předmětné věci za splněné, neboť jde o ustanovení zákona, která souvisejí s rozhodovací činností navrhovatele a jichž má být bezprostředně při řešení věci použito. Jde tak o konkrétní kontrolu ústavnosti ustanovení zákona, jak plyne z předestření skutkového a právního základu věci.

27. Navrhovatel dospěl k závěru, že napadené části § 284 odst. 1 a § 285 odst. 1 a 3 trestního zákoníku, které budou v předmětných soudních řízeních aplikovány, jsou v rozporu s ústavním pořádkem, a z tohoto důvodu navrhl Ústavnímu soudu, aby rozhodl o jejich zrušení. Podle § 68 odst. 1 zákona o Ústavním soudu v řízení o zrušení zákonů a jiných právních předpisů platí, že nebyl-li návrh odmítnut a nevzniknou-li v průběhu řízení důvody zastavení řízení, je Ústavní soud povinen návrh projednat a rozhodnout o něm i bez dalších návrhů. Pro tento druh řízení před Ústavním soudem tedy platí zásada oficiality [srov. např. nález ze dne 14. 5. 2019 sp. zn. Pl. ÚS 21/18 (N 77/94 SbNU 54; 173/2019 Sb.)]. Za této situace byly splněny podmínky podle čl. 95 odst. 2 Ústavy a § 64 odst. 3 zákona o Ústavním soudu, za nichž může soud podat Ústavnímu soudu návrh na zrušení zákona, a návrh na zrušení napadeného ustanovení byl podán oprávněným navrhovatelem.

28. U návrhu na zrušení části § 289 odst. 3 trestního zákoníku jde o ustanovení zákona, které zmocňuje vládu k vydání podzákonného předpisu a v důsledku toho nařizuje jeho aplikaci. Obecný soud je v režimu čl. 95 odst. 2 Ústavy povinen Ústavnímu soudu předložit věc s otázkou, zda je zákonodárce oprávněn to, co má být podle názoru obecného soudu předmětem zákona, který má soud v jím řešené věci použít, přenést na vládu (srov. již shora uvedený nález sp. zn. Pl. ÚS 13/12).

29. Ústavní soud konstatuje, že návrh splňuje veškeré náležitosti stanovené zákonem o Ústavním soudu. Návrh okresního soudu byl podán aktivně legitimovaným orgánem (§ 64 odst. 3 zákona o Ústavním soudu ve spojení s čl. 95 odst. 2 Ústavy), Ústavní soud je k projednání tohoto návrhu příslušný

[čl. 87 odst. 1 písm. a) ve spojení s čl. 95 odst. 2 Ústavy]. Návrh není nepřípustný (§ 66 zákona o Ústavním soudu) a není důvod k postupu podle § 67 zákona o Ústavním soudu, ve znění zákona č. 48/2002 Sb.

VII.
Posouzení ústavní konformity zákonodárného procesu

30. V řízení o kontrole norem Ústavní soud podle § 68 odst. 2 zákona o Ústavním soudu, ve znění zákona č. 48/2002 Sb., nejprve posuzuje, zda napadený zákon byl přijat a vydán v mezích Ústavou stanovené kompetence a ústavně předepsaným způsobem.

31. Z příslušných sněmovních tisků, údajů o průběhu hlasování a vyjádření obou komor Parlamentu plyne, že platné znění § 284 odst. 1, § 285 odst. 1 a 3 a § 289 odst. 3 trestního zákoníku (v napadených částech) bylo schváleno Poslaneckou sněmovnou ve třetím čtení dne 11. 11. 2008 na 42. schůzi (hlasování č. 39, usnesení č. 948). Senát návrh zákona schválil ve znění postoupeném mu Poslaneckou sněmovnou na své třetí schůzi v sedmém funkčním období usnesením č. 78 dne 8. 1. 2009. Prezident republiky zákon podepsal dne 27. 1. 2009 a po podpisu předsedou vlády byl zákon vyhlášen ve Sbírce zákonů v částce 11 pod č. 40/2009 Sb. Pokud § 284 odst. 1 a § 285 odst. 1 trestního zákoníku byly změněny zákonem č. 86/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, nedotkla se tato novelizace napadených částí těchto ustanovení, neboť šlo pouze o změnu názvu trestu propadnutí věci.

32. Napadená ustanovení trestního zákoníku byla tedy přijata a vydána v mezích Ústavou stanovené kompetence a ústavně předepsaným způsobem. Ostatně ani navrhovatel nevznesl proti zákonodárné proceduře žádné námitky.

VIII.
Věcné posouzení návrhu

A) K návrhu na zrušení § 284 odst. 1 trestního zákoníku ve slovech „větším než malém“ a § 285 odst. 1 a 3 trestního zákoníku ve slovech „větším než malém“ a „ve větším rozsahu“

a) obecná východiska

33. Z judikatury Ústavního soudu vyplývá, že Ústavnímu soudu v zásadě samo o sobě nepřísluší, aby posuzoval šíři hranic trestněprávní kriminalizace určitých typů jednání, nemá-li dublovat nebo suplovat ústavní roli zákonodárného orgánu [srov. např. nález ze dne 20. 2. 2001 sp. zn. Pl. ÚS 5/2000 (N 31/21 SbNU 273; 127/2001 Sb.)]. Skutková podstata trestného činu představuje vždy formální vyjádření takového jednání, které je společností reprezentovanou většinou dosaženou při hlasování v zákonodárném sboru považováno za natolik společensky škodlivé, že musí být jako určitý specifický typ či druh jednání samostatně prohlášeno za trestné a vymezeno jako samostatná skutková podstata trestného činu (srov. nález sp. zn. Pl. ÚS 46/18).

34. Pravidlo obsažené v čl. 40 odst. 6 Listiny (promítnuté též do § 2 odst. 1 trestního zákoníku) vychází z myšlenky, že jednotlivec v právním státě musí žít v jistotě při úvaze, zda jednání, které koná či zamýšlí konat, nezavdává příčinu k aktivizaci nástrojů trestního práva [srov. nález ze dne 2. 8. 2016 sp. zn. IV. ÚS 2975/14 (N 143/82 SbNU 277)]. Jinak řečeno, mezi základní principy právního státu patří právní jistota adresátů právní normy ohledně toho, co jest jejím obsahem. Podle judikatury Ústavního soudu jazyková správnost, jednoznačnost, přesnost, ustálenost a zřetelnost jsou náležitostí právních termínů a právní stylistiky. Samozřejmé lpění na těchto požadavcích nesmí se však zvrhnout

v nepřiměřený požadavek mající za potřebné kdekterý pojem v právním předpise použitý v tomtéž předpise definovat, a to s mylným předpokladem, že takový postup je nezbytný pro odstranění jeho údajné neurčitosti. Ve skutečnosti je jistá míra neurčitosti nezbytnou vlastností každé právní normy. Teprve neurčitost vylučující seznání jejího normativního obsahu za pomoci obvyklých interpretačních postupů činí právní normu rozpornou s ústavním požadavkem právní jistoty [srov. nález ze dne 23. 4. 2013 sp. zn. Pl. ÚS 28/12 (N 63/69 SbNU 187; 176/2013 Sb.)]. Používání tzv. neurčitých pojmů zákonodárcem je postaveno na tom, že jejich konkrétní obsah naplňuje až aplikační činnost orgánů veřejné moci, aniž by to mělo znamenat v právním státě porušení ústavního pořádku (např. právní jistoty). V opačném případě by bylo nemožné efektivně realizovat výkon práva soudy a státními orgány. Je to v jistém smyslu projev širšího ideového východiska – tzv. doktríny skepse o normách. Ne všechna pravidla chování, právní pojmy se dají *pro futuro* (přesně) naformulovat. Pro určité typy případů – z důvodu jejich povahy – se zformulují především principy, cíle, které potom soudy a státní orgány uvádějí v život aplikační činností [srov. nález ze dne 8. 7. 2010 sp. zn. Pl. ÚS 8/08 (N 137/58 SbNU 115; 256/2010 Sb.)]. Ústavní soud však v této souvislosti musí zdůraznit, že důvodem protiústavnosti toho kterého ustanovení právního předpisu zásadně nejsou případné potíže při výkladu zákona. Neposkytuje-li ustanovení pro některé situace jazykově jednoznačnou odpověď, neznamená to samo o sobě jeho protiústavnost (srov. nález sp. zn. Pl. ÚS 18/17).

35. Lze připomenout, že neurčité právní pojmy „ve větším množství“ a „v množství větším než malém“ či „ve značném množství“ anebo obdobné neurčité pojmy zákonodárce použil v mnoha skutkových podstatách trestných činů, např. také u trestného činu nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 1 a odst. 3 písm. a) a b) trestního zákoníku, pojem „ve větším množství“ u trestného činu výroby a jiného nakládání s látkami s hormonálním účinkem podle § 288 odst. 1 trestního zákoníku, pojmy „nikoli nepatrně“, „ve značném rozsahu“ a „ve velkém rozsahu“ například u trestného činu porušení chráněných průmyslových práv podle § 269 odst. 1, odst. 2 písm. c), odst. 3 písm. b) trestního zákoníku či pojmy „ve větším rozsahu“, „ve značném rozsahu“ a „ve velkém rozsahu“ u trestných činů poškození a ohrožení životního prostředí podle § 293 odst. 1, odst. 2 písm. d) a § 294 odst. 1 a odst. 2 písm. c) trestního zákoníku.

36. Z hlediska posuzované věci je podstatné, že užívání neurčitých pojmů je v právu nezbytné a zákonodárce využívá této možnosti i v trestním právu poměrně často, a to jak při vymezení základní skutkové podstaty trestného činu, tak při popisu okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby (okolnosti zvlášť přitěžující). Je tomu tak zejména z důvodu, aby bylo možné reagovat na dynamicky se měnící podmínky a variabilitu životních situací, přičemž ani trestní právo není v tomto ohledu žádnou výjimkou. Již na základě tohoto obecného východiska tedy nelze souhlasit se základním tvrzením navrhovatele, že užití relativně neurčitých pojmů není ve hmotném právu obvyklé. Nakonec i sám navrhovatel v podaném návrhu uvádí, že „[p]rávo se bez takových pojmů patrně neobejde, díky nutnosti naplňovat příkře protikladné požadavky jednak na stabilitu práva a jednak na jeho použitelnost na měnící se realitu. Neobvyklé ani není, že konkrétní naplnění relativně neurčitého znaku typově popisujícího trestné jednání je určováno až na základě odborného zjišťování (expertizy)“ (viz bod 10 návrhu).

b) meritorní přezkum návrhu

37. Podle navrhovatele představují napadené části textu neurčité právní pojmy, přičemž skutečnost, zda je naplněn znak trestnosti podle § 284 odst. 1 a § 285 odst. 1 a 3 trestního zákoníku spočívající v určitém množství omamné látky konopí, pryskyřice z konopí nebo psychotropní látky obsahující jakýkoli tetrahydrokanabinol, izomer nebo jeho stereochemickou variantu (THC) nebo v určitém množství rostlin konopí (množství větší než malé) nebo spočívající ve spáchání činu ve větším rozsahu, se podle navrhovatele zjišťuje zpětně až na základě složité expertizy, což je údajně v rozporu s principem předvídatelnosti práva, nevyhovuje zásadě *nullum crimen sine lege*, požadavku právní jistoty a zásadě, že jen zákon stanoví, co je trestným činem. Dále má navrhovatel za to, že nález pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 13/12 nebyl dostatečný, neboť přestože se výklad neurčitého pojmu „množství větší než malé“ v judikatuře ustálil, stále ponechává adresáty normy v nejistotě, kde leží hranice trestnosti.

38. V návaznosti na shora zmíněná obecná východiska Ústavní soud nemůže navrhovateli přisvědčit v tom jeho názoru, že užívání neurčitých pojmů v trestním právu hmotném není obvyklé a že užití relativně neurčitých pojmů v § 284 odst. 1 a § 285 odst. 1 a 3 trestního zákoníku ponechává adresáta trestněprávní normy v nejistotě.

39. K vymezení neurčitého pojmu „množství větší než malé“ v souvislosti s § 284 odst. 1 a § 285 odst. 1 trestního zákoníku již existuje rozsáhlá a ustálená judikatura obecných soudů, na základě které je možno učinit ústavně konformní výklad uvedeného pojmu. V této souvislosti nelze přehlédnout rozhodování Nejvyššího soudu, který k předmětné problematice vydal několik rozhodnutí a posléze zaujal i stanovisko ze dne 13. 3. 2014 sp. zn. Tpjn 301/2013 (č. 15/2014 Sbírky rozhodnutí a stanovisek, část trestní; dále jen „stanovisko sp. zn. Tpjn 301/2013“), ve kterém stanovil orientační hodnoty určující „množství větší než malé“ u jednotlivých omamných látek, psychotropních látek a přípravků je obsahujících pro účely trestního zákoníku v rozsahu uvedeném v příloze k tomuto stanovisku, a to na základě dosavadní soudní praxe a zejména judikatury nižších soudů. Obdobně je tomu i u pojmu „větší rozsah“ v § 285 odst. 3 trestního zákoníku.

40. Ještě před přijetím zmíněného stanoviska a za účinnosti zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, bylo obecně za množství větší než malé podle § 187 odst. 1 trestního zákona považováno takové množství drogy, které vícenásobně – podle ohrožení vyplývajícího pro život a zdraví lidí ze škodlivosti jednotlivých látek – převyšovalo běžnou dávku průměrného konzumenta (u metamfetaminu desetinásobně). V příloze (tabulce) k pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 6/2000, využívané i v praxi soudů, byly uvedeny orientační hodnoty odpovídající znění § 187a odst. 1 a 2 trestního zákona u nejčastěji se vyskytujících drog (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 12. 7. 2000 sp. zn. 4 Tz 142/2000 a ze dne 19. 4. 2001 sp. zn. 3 Tz 56/2001 aj.).

41. Trestní zákoník (účinný od 1. 1. 2010) ve společném ustanovení § 289 odst. 2 k tzv. drogovým trestným činům zmocnil vládu ke konkretizaci pojmu „množství větší než malé“ u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů, která je na základě tohoto zmocnění stanovila nařízením vlády č. 467/2009 Sb. Ústavní soud však nálezem pléna sp. zn. Pl. ÚS 13/12 část § 289 odst. 2 trestního zákoníku ve slovech „a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů“ zrušil a současně pozbyly platnosti § 2 a příloha č. 2 nařízení vlády č. 467/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za jedy a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů, ve znění nařízení vlády č. 4/2012 Sb. V citovaném nálezu Ústavní soud mimo jiné shledal, že napadená úprava nenaplňuje zásadu, podle které musí být zákon, na který odkazuje čl. 39 Listiny, formulován s dostatečnou mírou určitosti pro své adresáty (*lex certa*), a že potřebuje následné dotvoření skrze výklad provedený mocí soudní při rozhodování o konkrétních případech s tím, že derogací znovu mohou nabýt významu i dřívější judikáty přiměřeně definující malé a větší než malé množství omamné nebo psychotropní látky (srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 12. 7. 2000 sp. zn. 4 Tz 142/2000, ze dne 16. 2. 2000 sp. zn. 2 Tz 203/99 a ze dne 19. 4. 2001 sp. zn. 3 Tz 56/2001 aj.). Ústavní soud tedy dovodil, že z ústavněprávního hlediska nepovažuje za potřebné přijetí nové právní úpravy, ale naopak považuje za relevantní následné dotvoření trestního zákoníku skrze výklad provedený mocí soudní, neboť i samotná rozhodovací právní praxe obecných soudů může dodatečně učinit danou trestněprávní normu předvídatelnou pro její adresáty, aniž by ji tak bylo možno označit za neurčitou, a tedy odporující zásadě *nullum crimen sine lege*.

42. Za účelem sjednocení dosavadní judikatury v dané oblasti trestní kolegium Nejvyššího soudu ve shora zmíněném stanovisku sp. zn. Tpjn 301/2013 mimo jiné definovalo a zpřesnilo (v právní větě I a II) pojem „množství větší než malé“ podle § 284 odst. 1 a 2 trestního zákoníku. Uvedlo, že jde o takové množství přechovávané omamné nebo psychotropní látky nebo jedu pro osobní spotřebu (výhradně pro pachatele tohoto trestného činu), které vícenásobně – podle ohrožení vyplývajícího pro život a zdraví lidí ze škodlivosti jednotlivých látek – převyšuje běžnou dávku obvyklého konzumenta. V odůvodnění pak trestní kolegium Nejvyššího soudu uvedlo, že vzhledem k tomu, že výchozím množstvím je běžná dávka obvyklého konzumenta, která se v průběhu času může vyvíjet a také vyvíjí,

neboť to závisí na mnoha faktorech, jako jsou např. účinnost běžné dávky, obliba dané drogy, počet prvokonzumentů, tzv. experimentátorů či závislých osob apod., nelze stanovit množství větší než malé absolutní hodnotou v tom smyslu, že by šlo o nepřekročitelnou hranici z hlediska posouzení trestní odpovědnosti v konkrétním případě trestného činu podle § 283 nebo 284 trestního zákoníku, a to ať už směrem dolů, či nahoru, zvláště když se v relevantních tabulkách zpravidla uvádějí hodnoty dvě, a to množství větší než malé (vycházející z tzv. dávek drogy) a množství účinné látky. Vzhledem k tomu je třeba podle názoru trestního kolegia Nejvyššího soudu tyto hodnoty považovat za orientační a v konkrétním případě při stanovení, zda jde o množství větší než malé, je nutné současně podpůrně přihlížet i k dalším okolnostem vztahujícím se k osobě pachatele, a to zejména, zda šlo o prvokonzumenta či uživatele těchto látek v pokročilém stadiu závislosti, případně i jiným skutečnostem ovlivňujícím míru ohrožení života nebo zdraví uživatele. Naproti tomu nelze přihlížet k dalším okolnostem charakterizujícím způsob jednání pachatele, tedy zejména ke způsobu, jakým pachatel s uvedenými látkami nakládal, dobu, po kterou tak činil, případně i k jiným skutečnostem, k nimž se přihlíží při určování rozsahu (větší, značný, velký).

43. V příloze k danému stanovisku jsou obsaženy orientační hodnoty určující „množství větší než malé“ u jednotlivých omamných látek, psychotropních látek a přípravků je obsahujících. Tato příloha je členěna do pěti sloupců. V prvním sloupci je uveden tzv. typ drogy, v druhém sloupci je uveden mezinárodní nechráněný název v českém jazyce, ve třetím sloupci je uvedeno množství větší než malé, ve čtvrtém sloupci je uvedena účinná psychotropní či omamná látka a v pátém sloupci je uvedeno nejmenší množství účinné psychotropní či omamné látky, jež musí obsahovat látka označená jako droga, aby bylo její zkoumané množství považováno za větší než malé. Stanovení hodnoty považované za „množství větší než malé“ současně tvoří výchozí úroveň pro další trestním zákoníkem předpokládané hranice. „Větším rozsahem“ je podle judikatury desetinásobek množství většího než malého, „značným rozsahem“ je desetinásobek takto určeného většího rozsahu a „velkým rozsahem“ je desetinásobek takto určeného značného rozsahu. V tomto směru stanovisko sp. zn. Tpjn 301/2013 navázalo na dosavadní judikaturu, zejména na v něm výslovně zmíněné usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2013 sp. zn. 15 Tdo 1003/2012 (č. 44/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní), ve kterém velký senát uvedl, že základem pro toto určení by měl být násobek množství účinné látky (drogy) vymezeného jako množství větší než malé. Určitý rozsah (větší, značný, velký) spáchání trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy ovšem nelze redukovat jen na množství příslušné drogy, kterou pachatel nelegálně vyrobil nebo s níž jinak nakládal ve smyslu § 283 odst. 1 trestního zákoníku, ale při jeho stanovení se uplatní i další okolnosti (viz rozhodnutí pod č. 1/2006 a 12/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní). Proto v konkrétním případě, odůvodňují-li to i tyto další okolnosti činu, není vyloučeno, aby byl příslušný zákonný (kvantifikační) znak, který podmiňuje použití přísnější právní kvalifikace a vyjadřuje rozsah spáchání trestného činu, naplněn i tehdy, jestliže pachatel vyrobil, dovezl, vyvezl, provezl, nabídl nebo jinak nakládal s takovým množstvím drogy, které sice neodpovídalo celému desetinásobku požadovaného množství, ale již se mu dostatečně přiblížilo, anebo naopak nemusí být tento zákonný znak naplněn, přesáhlo-li množství drogy jen nevýrazně stanovený desetinásobek rozhodný pro daný rozsah. Nelze tedy souhlasit s tvrzením navrhovatele, že se Nejvyšší soud otázce kvantifikace pěstovaného konopí „ve větším rozsahu“ nevěnoval, vyjma zmínky o pomocném kritériu desetinásobku množství většího než malého, jako znaku většího rozsahu (viz bod 23 návrhu), neboť judikaturu, a to včetně zmíněného stanoviska, nelze používat odděleně, ale vždy ve vzájemné návaznosti a souvislosti.

44. Nejvyšší soud v návaznosti na stanovisko sp. zn. Tpjn 301/2013 a s odkazem na předchozí judikaturu rovněž upřesnil, že naplnění úmyslné formy zavinění u trestného činu podle § 284 odst. 1 a 2 trestního zákoníku ve vztahu k zákonnému znaku „pro vlastní potřebu přechovává v množství větším než malém“ omamnou nebo psychotropní látku nebo jed nevylučuje skutečnost, že si pachatel neověřil množství účinné látky, kterou může pro svou potřebu mít u sebe (např. laboratorním rozborem), ale je třeba vycházet zejména z celkového množství přechovávané nedovolené látky, ze zkušeností pachatele s jejím užíváním, z okolností jejího opatření, z obvyklé kvality takto opatřené látky (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2015 sp. zn. 11 Tdo 811/2015; č. 12/2017 Sbírky rozhodnutí a stanovisek, část trestní).

45. Postupují-li obecné soudy při svém rozhodování podle kritérií uvedených ve zmíněném stanovisku Nejvyššího soudu a navazující judikatuře, jde o způsob přijímaný i v rozhodnutích Ústavního soudu (srov. např. usnesení ze dne 17. 12. 2019 sp. zn. I. ÚS 3656/19, ze dne 31. 8. 2015 sp. zn. II. ÚS 2003/15, ze dne 29. 11. 2017 sp. zn. IV. ÚS 3186/17 aj.). Nakonec i sám navrhovatel, odkazuje-li na konkrétní rozhodnutí obecných soudů (viz body 37 a 38 návrhu), konstatuje, že na základě studia jejich odůvodnění je třeba uzavřít, že ve všech těchto případech jsou podmínky trestní odpovědnosti pečlivě zvažovány a v každé věci je závěr v oblasti základů trestní odpovědnosti náležitě individualizován a odůvodnění jsou přesvědčivá.

46. Napadená právní úprava umožňuje ústavně konformní výklad neurčitých pojmů, jak lze dovodit i z již zmíněného nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 13/12, podle kterého, nepřistoupí-li zákonodárce k definování množství většího než malého u psychotropních látek, může vymezení tohoto pojmu ponechat k posouzení s přihlédnutím ke všem okolnostem daného případu obecným soudům. Je tedy úlohou soudů, aby interpretací neurčitých právních pojmů rozptýlily případné pochybnosti, což bylo i cílem Nejvyššího soudu, který k předmětné problematice zaujal již výše uvedené stanovisko sp. zn. Tpjn 301/2013, ve kterém stanovil orientační hodnoty určující „množství větší než malé“ u jednotlivých omamných látek, psychotropních látek a přípravků je obsahujících pro účely trestního zákoníku v rozsahu uvedeném v příloze k tomuto stanovisku, a to na základě dosavadní soudní praxe, zejména judikatury nižších soudů. Nutno zdůraznit, že jde o hodnoty orientační a vždy bude záležet na konkrétních okolnostech každé posuzované věci.

47. Nelze přehlédnout, že na judikaturu obecných soudů k vymezení neurčitých pojmů v souvislosti s § 284 a 285 trestního zákoníku i navrhovatel dokonce souhrnně odkazuje. Poukazuje přitom na hranice trestnosti u skutkových podstat podle § 284 a 285 trestního zákoníku s odkazem na četná rozhodnutí Nejvyššího soudu (např. rozhodnutí ve věcech sp. zn. 11 Tdo 1072/2019, 11 Tdo 1108/2017, 11 Tdo 681/2017, 11 Tdo 1335/2019, 4 Tdo 1264/2014, 11 Tdo 1067/2017 aj.) s tím, že soudy, byť svá rozhodnutí pečlivě a přesvědčivě odůvodnily (viz bod 45 shora), rozhodly o vině obviněných vždy na základě jiného množství zjištěné omamné nebo psychotropní látky, což podle něj svědčí o nedostatečné určitosti skutkových podstat daných trestných činů. Tomuto jeho názoru však s ohledem na shora uvedené skutečnosti nelze přisvědčit. Jak bylo již zmíněno, je zřejmé, že nelze stanovit množství větší než malé, větší rozsah, značný rozsah nebo velký rozsah absolutní hodnotou množství účinné látky (drogy), neboť jde o hodnotu pouze orientační. Proto v každém konkrétním případě při stanovení, zda jde o takové množství větší než malé, je nutné současně podpůrně přihlížet i k dalším rozhodným okolnostem vztahujícím se k osobě pachatele, kterými zejména jsou, zda šlo o prvokonzumenta či uživatele těchto látek v pokročilém stadiu závislosti, případně i k jiným skutečnostem ovlivňujícím míru ohrožení života nebo zdraví uživatele. Naproti tomu z hlediska této hranice nelze přihlížet k dalším okolnostem charakterizujícím způsob jednání pachatele, tedy zejména ke způsobu, jakým pachatel s uvedenými látkami nakládal, době, po kterou tak činil, případně i k jiným skutečnostem, k nimž se naopak přihlíží při určování rozsahu (větší, značný, velký). Přitom tyto hranice určené pojmy množství větší než malé, větší rozsah, značný rozsah a velký rozsah vytvářejí ve vzájemné návaznosti určité rozmezí naplnění těchto okolností, a proto ani nelze předpokládat, že by v konkrétních případech mohly být naplněny jinými než různými množstvími zjištěné omamné nebo psychotropní látky, odpovídají-li tato zjištěná množství s přihlédnutím ke všem rozhodným kritériím množství v rámci příslušného rozpětí daného těmito pojmy (např. mezi množstvím větším než malým a větším rozsahem).

48. Jeví-li se navrhovateli jako nedostatečné, že naplnění relativně neurčitého znaku typově popisujícího trestné jednání je určováno až na základě odborného zjišťování (expertizy), k tomu Ústavní soud uvádí, že jde o běžný postup, který je aplikován nejen v případech posuzování naplnění uvedených pojmů ve shora uvedené judikatuře, ale i v obdobných případech u dalších skutkových podstat trestných činů. Podobně se postupuje například při určení stavu vylučujícího způsobilost navozeného požitím návykové látky (např. alkoholu) u trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 trestního zákoníku. Jako další příklady lze uvést odborné vyjádření lékaře nebo znalecký posudek k rozsahu zranění poškozeného u trestných činů proti zdraví, a to ať už pro určení ublížení na zdraví, nebo těžké újmy na zdraví (srov. § 122 odst. 1 a 2 trestního zákoníku), či vyjádření právnické nebo

fyzické osoby, která provozuje určitou živnost nebo obchodní činnost, nebo znalecký posudek k ceně zboží či jiných věcí z hlediska výše způsobené škody (srov. § 138 odst. 1 trestního zákoníku) u majetkových trestných činů (srov. § 205 a násl. trestního zákoníku). Ani v těchto případech zpravidla obviněný dopředu nezná přesný rozsah svého ovlivnění návykovou látkou, způsobeného zranění poškozenému nebo přesnou výši škody, které trestným činem poškozenému způsobil (není-li v dané oblasti osobou znalou nebo neprovede-li si případně předem dostupnými prostředky určité potřebné zjištění, např. dostupnými testy na alkohol nebo jím zadaným odborným vyjádřením nebo znaleckým posudkem). Je zřejmé, že u omamných a psychotropních látek by bylo možno jen stěží rozhodovat o trestní odpovědnosti za jejich přechovávání či pěstování bez výsledků laboratorního zkoumání, jímž je stanoveno množství účinné látky. Laboratorní analýza přesně určí kvantum účinné látky, na základě kterého je pak provedena právní kvalifikace. V takovém postupu neshledává Ústavní soud porušení žádných ústavních principů. A to zvláště za situace, kdy Nejvyšší soud stanovil kritéria, jak postupovat i z hlediska subjektivní stránky daného trestného činu. Primárním kritériem pro určení rozsahu je množství účinné látky v předmětné droze. V případě, že toto není možné zjistit, přistupuje se k určení rozsahu pomocí celkového množství drogy, se kterou pachatel neoprávněně nakládal (tzv. sekundární kritérium). U hodnot, jež jsou hraniční, co se týče určení rozsahu, lze potom pro určení, zda byl či nebyl naplněn určitý kvalifikační znak spočívající v „rozsahu“, přistoupit i k posouzení dalších, tzv. vedlejších (terciárních) kritérií, jako jsou především výše peněžní částky, kterou pachatel za distribuci drogy utržil, okruh osob, kterým byla látka určena, intenzita újmy, jež hrozila nebo skutečně nastala u konzumentů drog, doba páchání trestného činu a další [viz usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2013 sp. zn. 15 Tdo 1003/2012 (č. 44/2013 Sbírky rozhodnutí a stanovisek, část trestní), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 2014 sp. zn. 7 Tdo 407/2014 a ze dne 26. 1. 2017 sp. zn. 11 Tdo 1419/2016 aj.].

49. Také k § 285 trestního zákoníku Nejvyšší soud v judikatuře konstatoval, že v otázce, zda v konkrétním případě byly naplněny znaky skutkové podstaty podle odstavců 1 a 3, pokud se týká množství drogy, je možné vycházet z kritérií vymezených v usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. 15 Tdo 1003/2012 a ve stanovisku sp. zn. Tpjn 301/2013. Z uvedeného usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu vyplývá, že znaky přečinu nedovoleného pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku podle § 285 odst. 1, 2, 3 a 4 trestního zákoníku ve „větším rozsahu“ a „ve značném rozsahu“ lze dovodit z určitého násobku takového množství pěstovaných rostlin konopí (odst. 1), hub nebo jiných rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku, které lze označit jako „množství větší než malé“. Konkrétně za „větší rozsah“ se považuje desetinásobek množství většího než malého. Přitom je však třeba ještě přihlížet k dalším okolnostem charakterizujícím způsob jednání pachatele, tedy zejména ke způsobu, jakým pachatel s uvedenými látkami nakládal, době, po kterou tak činil, případně i k jiným skutečnostem, k nimž se podle judikatury přihlíží při určování rozsahu. Uvedené závěry Nejvyšší soud aproboval např. v usneseních ze dne 15. 10. 2014 sp. zn. 4 Tdo 1264/2014 a ze dne 29. 11. 2017 sp. zn. 11 Tdo 1067/2017 aj.

50. Pro zachování napadených částí § 284 a 285 trestního zákoníku svědčí v neposlední řadě také skutečnost, že i držení menšího než malého množství omamných a psychotropních látek není jednáním v souladu s právním řádem. Společenská škodlivost takového jednání je však vnímána jako nižší, na kterou není nutné působit normami trestního práva, a v duchu zásady subsidiarity trestní represe postačí působení norem práva správního, konkrétně přestupkového. Neoprávněné přechovávání látek a nedovolené pěstování rostlin konopí, nedosahuje-li stanovené hranice trestní odpovědnosti, je přestupkem podle zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Zrušením daných pojmů by tak došlo ke zrušení hranice mezi trestnými činy a přestupky, resp. k překrytí skutkových podstat trestných činů a přestupků v této oblasti, což by vedlo k podstatnému snížení míry právní jistoty.

51. Závěrem Ústavní soud shrnuje, že pojmy, které právo používá, by nepochybně měly být z hlediska právní jistoty jasné a jednoznačně formulované, současně však musí být dostatečně abstraktní, aby byly schopné zachytit co nejširší okruh možných eventualit, které se v životě vyskytují nebo se v budoucnu mohou vyskytnout. Proto Ústavní soud považuje užití neurčitých právních pojmů

v případech, kdy je úmyslem zákonodárce omezit rozsah kriminalizace určitého jednání (konání nebo opomenutí), resp. stanovit dolní kvantitativní hranici trestnosti, ze shora uvedených důvodů za ústavně konformní, a proto neshledal navrhovatelem tvrzený rozpor s ústavním pořádkem, jehož součástí je i jím zmíněný článek 39 Listiny. Ovšem i nadále bude úlohou obecných soudů (zejména Nejvyššího soudu) náležitě interpretovat dané neurčité právní pojmy, a rozptýlit tak případné přetrvávající pochybnosti při jejich výkladu.

B) K návrhu na zrušení § 289 odst. 3 trestního zákoníku ve slovech „a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu § 285“

a) obecná východiska

52. Normotvorná kompetence prostřednictvím nařízení vlády je samostatnou nařizovací pravomocí podle čl. 78 Ústavy. V takovém případě je vláda oprávněna vydávat nařízení k provedení zákona a v jeho mezích a nepotřebuje k tomu žádné zvláštní zákonné zmocnění. V souladu se zásadami demokratického právního státu je možné i výslovné zákonné zmocnění vlády k vydání nařízení. V takových případech platí ústavní podmínka, že rámcové upřesnění takového zmocnění musí být přímo v zákoně [srov. nález ze dne 21. 12. 1993 sp. zn. Pl. ÚS 19/93 (N 1/1 SbNU 1; 14/1994 Sb.)]. Pokud se s vydáním nařízení vlády nepočítá, zákon mlčí (což však nemusí znamenat, že nelze k provedení zákona a v jeho mezích nařízení vlády vydat). V každém případě nařízení vlády nemůže vybočit ze zákonných mezí – nemůže být *contra legem* (v rozporu se zákonem) ani *praeter legem* (mimo zákon, nad zákon) – a musí se držet v mezích zákona, které jsou buď vymezeny výslovně, anebo vyplývají ze smyslu a účelu zákona [srov. např. nález ze dne 14. 2. 2001 sp. zn. Pl. ÚS 45/2000 (N 30/21 SbNU 261; 96/2001 Sb.)]. Přísluší-li normotvorná pravomoc jinému orgánu, tak vláda není oprávněna k jejímu výkonu na podkladě čl. 78 Ústavy [srov. nález ze dne 8. 3. 2006 sp. zn. Pl. ÚS 50/04 (N 50/40 SbNU 443; 154/2006 Sb.)].

53. Odvozená normotvorba exekutivy (včetně nařízení vlády) musí proto respektovat sféru moci zákonodárné a moc výkonná nesmí zákonodárci konkurovat. Zatímco zákonodárná moc je nadána obecnou pravomocí k tvorbě právních předpisů, moc výkonná je v oblasti normotvorné Ústavou omezena toliko k tvorbě odvozených sekundárních právních předpisů, přičemž je to zákonodárce, který stanoví moci výkonné rámec a obsahové meze její normotvorby. Jedním ze základních ústavních hledisek je formální přípustnost podzákonné úpravy z hlediska její právní síly, neboť vláda nařízením může upravit jen to, co nespadá pod výhradu zákona. Ani zákonodárce formou obyčejných zákonů tuto pravomoc moci výkonné nevytváří. Principu dělby moci naopak odpovídá, že ústavní rozhraničení pravomoci stanoví limity jak orgánům moci výkonné, tak moci zákonodárné. Z pojmu právního státu, jenž nachází své ústavní zakotvení v čl. 1 Ústavy, vyplývá totiž princip, že ani zákonodárce, ani exekutiva nemohou s formami práva, tj. s prameny práva, nakládat libovolně, nýbrž se musí řídit hledisky ústavodárce, jakož i hledisky dalšími, zejména transparentnosti, přístupnosti a jasnosti [srov. nález ze dne 23. 5. 2000 sp. zn. Pl. ÚS 24/99 (N 73/18 SbNU 135; 167/2000 Sb.)]. Jedná se o klíčovou otázku dělby moci mezi mocí legislativní a exekutivní v oblasti normotvorné. Zcela volnou úvahu exekutiva nikdy nemá i proto, neboť je vždy omezena Ústavou, mezinárodními smlouvami a obecnými právními principy (srov. nález sp. zn. Pl. ÚS 17/95).

54. Již v počátcích budování demokratické republiky v tuzemsku bylo konstatováno, že zákonodárný akt obsahující v pravdě delegaci zákonodárné moci na vládu by měnil ústavní listinu tím, že by k ní připojil dosud neobsaženou výhradu, že moc zákonodárnou vykonává Národní shromáždění jen potud, jestliže ji nedelegovalo na vládu (srov. nález Ústavního soudu Československé republiky č. j. Úst 120/22-2/10 ze dne 7. listopadu 1922 in Úřední list republiky Československé 1922: 284, 5605–5608).

55. Z uvedených východisek plyne, že ústavní vymezení odvozené normotvorby exekutivy je založeno na následujících zásadách: nařízení musí být vydáno oprávněným orgánem, nemůže zasahovat do věcí vyhrazených zákonu a musí být zřejmá vůle zákonodárce k úpravě nad zákonný standard, musí být

tedy otevřen prostor pro sféru nařízení. Nařízení vlády tedy, podobně jako jiný podzákonný předpis, může toliko podrobněji konkretizovat problematiku upravenou v základních rysech již samotným zákonem [srov. např. nález sp. zn. Pl. ÚS 45/2000, nález ze dne 16. 10. 2001 sp. zn. Pl. ÚS 5/01 (N 149/24 SbNU 79; 410/2001 Sb.) aj.].

b) meritorní přezkum návrhu

56. Navrhovatel namítá, že § 289 odst. 3 trestního zákoníku ve slovech „a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu § 285“ je s odkazem na nález pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 13/12 v rozporu s ústavním pořádkem. Ustanovení § 289 odst. 3 trestního zákoníku v době projednávání nálezu sp. zn. Pl. ÚS 13/12 nebylo předmětem přezkumu a je stále součástí trestního zákoníku. Navrhovateli je třeba přisvědčit v tom, že toto ustanovení, resp. jeho napadená část, stojí na stejných základech jako část § 289 odst. 2 trestního zákoníku, která byla nálezem sp. zn. Pl. ÚS 13/12 zrušena pro neústavnost.

57. Problémem je, stejně jako v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 13/12, to, v jakém právním předpisu má být množství rostlin a hub obsahujících omamnou nebo psychotropní látku uvedeno, resp. úlohou Ústavního soudu je posoudit, zda vláda může dané množství rostlin nebo hub svým nařízením stanovit či nikoliv. V dané souvislosti je nutné zdůraznit, že čl. 95 odst. 1 Ústavy soudci umožňuje, aby posoudil soulad nařízení vlády se zákonem, a trestní zákoník mu to proto nemůže zakázat. Rozhodující soud může posoudit vlastní problém, tj. zda jde o množství větší než malé, sám.

58. Jak již bylo shora uvedeno, nařízení vlády nemůže vybočit ze zákonných mezí – nemůže být *contra legem* ani *praeter legem* – a musí se držet v mezích zákona, které jsou buď vymezeny výslovně, anebo vyplývají ze smyslu a účelu zákona. Ústavní vymezení odvozené normotvorby exekutivy musí být vydáno oprávněným subjektem, nemůže zasahovat do věcí vyhrazených zákonu a musí být zřejmá vůle zákonodárce k úpravě nad zákonný standard, musí být tedy otevřen prostor pro sféru nařízení. Nařízení vlády, podobně jako jiný podzákonný předpis, může toliko podrobněji konkretizovat problematiku upravenou v základních rysech již samotným zákonem (srov. např. nálezy sp. zn. Pl. ÚS 45/2000 a sp. zn. Pl. ÚS 5/01).

59. Navrhovatelem zmiňovaným nálezem sp. zn. Pl. ÚS 13/12 Ústavní soud zrušil § 289 odst. 2 trestního zákoníku ve slovech „a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů“ a současně pozbyly platnosti § 2 a příloha č. 2 nařízení vlády č. 467/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za jedy a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů, ve znění nařízení vlády č. 4/2012 Sb. Ústavní soud v tomto nálezu mimo jiné zdůraznil, že nelze připustit, aby se sféra ochrany základních práv a svobod dostala pod pravomoc moci výkonné, která k tomu není oprávněna. Vymezení, které jednání je trestným činem, je podle čl. 39 Listiny svěřeno toliko zákonu, k jehož vydání je podle čl. 15, čl. 41 odst. 1 a čl. 45 až 48 Ústavy kompetentní pouze Parlament České republiky. Právě s ohledem na to, že ústavodárce svěřil kompetenci k vymezení skutkové podstaty trestného činu výhradně zákonu, vyloučil tím v jiných případech možnou a žádoucí sekundární úpravu věcí nepředvídatelných v momentu přijetí zákona, podléhajících častým změnám, podrobností zejména technicistního charakteru, kdy zákonný základ může obsahovat jen to nejpodstatnější (srov. Vopálka, V. Prameny správního práva, in Hendrych, D. a kol. Správní právo, Obecná část. 9. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 70; Kopecký, M. Správní právo, Obecná část. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 27 až 28.). Považoval-li zákonodárce za podstatné přesně definovat, jaké je pro účely právní kvalifikace skutkových podstat trestných činů množství větší než malé u psychotropních látek, mohl tak podle Ústavního soudu učinit toliko formou zákona (srov. již shora citovaný nález sp. zn. Pl. ÚS 13/12).

60. Základním východiskem v dané věci, stejně jako i v nyní posuzovaném případě, je výklad čl. 39 Listiny, který zakotvuje princip *nullum crimen sine lege*, který je dále rozvíjen tak, aby zákon (*lex*) zároveň splňoval zásady, podle kterých musí být pramenem práva pouze zákon (*scripta* – zákaz oby-

čejového práva), je zakázána analogie v neprospěch pachatele (*stricta*), je zakázána retroaktivita (*praevia*) a přikázána náležitá určitost trestněprávních norem (*certa*). U zákonného pojmu „množství větší než malé“ rostlin a hub obsahujících omamnou a psychotropní látku, zmocňuje-li zákon v § 289 odst. 3 trestního zákoníku vládu k vydání nařízení vlády, požadavek na zákonný pramen práva (*scripta*) a určitosti zákona (*certa*) splněn není, neboť až vláda nařízením č. 455/2009 Sb. určila toto množství. V důsledku toho byl porušen zákaz zasahovat do věcí vyhrazených zákonu, vyplývající z ústavního vymezení odvozené normotvorby exekutivy (viz bod 55 shora). Ústavní soud přitom v minulosti v souvislosti s právní úpravou jiné oblasti vyložil, že nelze připustit, aby se sféra ochrany základních práv a svobod dostala pod pravomoc moci výkonné, která k tomu není oprávněna [srov. např. nález sp. zn. Pl. ÚS 35/95 a nález ze dne 20. 6. 2013 sp. zn. Pl. ÚS 36/11 (N 111/69 SbNU 765; 238/2013 Sb.) aj.]. Vymezení, které jednání je trestným činem, je podle čl. 39 Listiny svěřeno toliko zákonu, k jehož vydání je kompetentní toliko Parlament České republiky. Právě s ohledem na to, že ústavodárce svěřil kompetenci k vymezení skutkové podstaty trestného činu výhradně zákonu, vyloučil tím v jiných případech možnou a žádoucí sekundární úpravu věcí nepředvídatelných v momentu přijetí zákona (blíže viz bod 59 shora). V dané situaci by tak daná úprava nařízením vlády byla ještě akceptovatelná, kdyby pro tuzemské adresáty právních norem takto byla zpřehledňována či více zpřístupňována mezinárodní úprava, kterou je Česká republika ve smyslu čl. 1 odst. 2 a čl. 10 Ústavy vázána, anebo se jednalo o konkretizaci zákonné normy upravující danou problematiku alespoň v základních rysech. O to tu ale nejde. Z mezinárodních závazků plyne široké uvážení co do hranice množství legálně držené látky [čl. 3 odst. 2, čl. 4 písm. a), čl. 5 odst. 3 a čl. 7 písm. b) Úmluvy o psychotropních látkách – vyhlášené pod č. 62/1989 Sb., čl. 33 Jednotné úmluvy o omamných látkách – vyhlášené pod č. 47/1965 Sb., čl. 3 odst. 1 písm. c) bod ii) Úmluvy Organizace spojených národů proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami – vyhlášené pod č. 462/1991 Sb.]. Předmětné „zmocňovací“ ustanovení přitom nestanoví vůbec žádná kritéria, a proto vláda na jeho základě nic nekonkretizuje, ale obě základní skutkové podstaty trestného činu podle § 285 odst. 1, 2 trestního zákoníku přímo doplňuje (viz nález sp. zn. Pl. ÚS 13/12).

61. Na uvedeném závěru Ústavní soud setrvává i v nyní posuzované věci, neboť napadený § 289 odst. 3 trestního zákoníku ve slovech „a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu § 285“ stojí na stejných základech jako zrušená část § 289 odst. 2 trestního zákoníku. Přitom vláda zde přímo doplňuje § 285 odst. 1, 2 trestního zákoníku, a to při naplnění obsahu tak důležitého pojmu, který je rozhodující pro určení spodní hranice trestní odpovědnosti u základních skutkových podstat trestného činu nedovoleného pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku podle § 285 odst. 1 a 2 trestního zákoníku. Je přitom třeba vyjít z toho, že nelze připustit, aby se s tím související ochrana základních práv a svobod dostala pod pravomoc moci výkonné, která k tomu není oprávněna.

62. Po nabytí vykonatelnosti nálezu sp. zn. Pl. ÚS 13/12 se jako řešení jeví určování množství rostlin a hub obsahujících omamnou nebo psychotropní látku cestou judikatury obecných soudů, což se podle Ústavního soudu v praxi osvědčilo. Jak bylo již shora podrobně rozvedeno, k vymezení neurčitého pojmu „množství větší než malé“ v § 284 a 285 trestního zákoníku již existuje rozsáhlá a ustálená judikatura obecných soudů, na základě které je možno učinit ústavně konformní výklad uvedeného pojmu. Navíc lze předpokládat, že Nejvyšší soud bude i po zrušení § 289 odst. 3 trestního zákoníku ve slovech „a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu § 285“ postupovat obdobným způsobem jako po nálezu sp. zn. Pl. ÚS 13/12, kdy vydal za účelem sjednocení dosavadní judikatury v dané oblasti stanovisko sp. zn. Tpjn 301/2013.

63. Současně však je třeba poukázat na to, že předmětem ochrany z hlediska trestního práva je plnění povinností plynoucích nejen výlučně ze zákonů, nýbrž i z prováděcích právních předpisů, které jsou vydány na základě zmocnění zákonodárce, které splňuje shora uvedené požadavky. Proto samo o sobě není upřesnění určité povinnosti či pojmu v prováděcím předpise, resp. bližší specifikace skutkové podstaty trestného činu, z hlediska čl. 39 Listiny vyloučeno. To by ale mělo být vždy plně pod kontrolou zákonodárce. Proto je třeba vyloučit možnost vlády „provést“ ustanovení trestního zákoníku (upřesnění nebo specifikace skutkové podstaty trestného činu) sice třeba na základě výslovného zmocnění zákonodárce, ale bez zákonné úpravy rámcového vymezení základních rysů a kritérií, které by nařízení vlády již jen konkretizovalo, a navíc v oblasti, která spadá pod výhradu zákona, což již zruše-

ná část § 289 odst. 2 trestního zákoníku nesplňovala a obdobně to nesplňuje ani § 289 odst. 3 trestního zákoníku v napadeném rozsahu, neboť zde chybí meze, podle kterých lze posoudit zachování hranic zákona.

64. Podstatné je, že závěry vztahující se k napadené části § 289 odst. 3 trestního zákoníku (stejně jako tomu bylo u § 289 odst. 2 trestního zákoníku) nemusí platit pro vymezení jiných skutkových podstat nebo pro zákonná ustanovení zmocňující k vydání nařízení vlády upravujícího v návaznosti na trestní zákoník jiné pojmy, a proto takové zmocňovací ustanovení nebo odkaz na jiný právní předpis (ale i např. oborové ustálené pojmy, dobré mravy, slušnost, technické normy aj.) není čl. 39 Listiny bezpodmínečně vyloučen. Požadavek čl. 39 Listiny, který patří mezi podstatné náležitosti demokratického právního státu, bude naplněn, když adresát zákazu obsaženého v konkrétním ustanovení trestního zákoníku nebo jiném ustanovení bude vědět, jak se má chovat, aby se nedopustil trestného činu, a současně bude zajištěno, že demokratický zákonodárce znaky trestného činu určí přímo sám nebo na základě přesně formulovaného zmocnění vlády k vydání nařízení vlády se zákonným rámcovým vymezením základních rysů a kritérií, které bude případné nařízení vlády již jen konkretizovat, přičemž jeho znalost bude zprostředkována Sbírkou zákonů. Hranici dovoleného a nedovoleného v demokratickém právním státě musí stanovovat zákonodárce pro adresáty norem srozumitelným způsobem, zatímco obecné soudy by měly zásadně jen nalézat, zda byla taková hranice dovoleného překročena, nikoli určovat, kde leží. Jejich úkolem je právo dotvářet (všechna nedovolená chování jistě nelze do všech podrobností v zákoně vymezit), nikoli tvořit.

IX.
Závěr

65. Ústavní soud na základě výše uvedeného dospěl k závěru, že napadené ustanovení § 289 odst. 3 trestního zákoníku ve slovech „a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu § 285“ je rozporné s čl. 39 Listiny ve spojení s čl. 78 Ústavy, a proto je podle § 70 odst. 1 zákona o Ústavním soudu, ve znění zákona č. 48/2002 Sb., zrušil. Protože neshledal relevantní důvod pro odklad derogace, rozhodl o zrušení dnem vyhlášení nálezu ve Sbírce zákonů (výrok I). Vzhledem k tomu, že k uvedenému ustanovení byl vydán prováděcí předpis, Ústavní soud současně podle § 70 odst. 3 zákona o Ústavním soudu vyslovil, že týmž dnem pozbývají platnosti § 2 a příloha č. 2 nařízení vlády č. 455/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu trestního zákoníku, (výrok II). Neústavnost ostatních napadených ustanovení trestního zákoníku neshledal, a proto ve zbylé části rozhodl podle § 70 odst. 2 zákona o Ústavním soudu o zamítnutí návrhu (výrok III).

66. Na intertemporální účinky přijatého nálezu je nutné nahlížet tak, že se odvíjejí *ex nunc*, tj. teprve ode dne, v němž bude nález vyhlášen ve Sbírce zákonů. Nosné důvody tohoto nálezu lze uplatnit proto pouze *pro futuro* (do budoucna), nikoli pro rozhodování soudu o skutcích, k nimž došlo za trvání napadené právní úpravy [srov. např. stanovisko pléna ze dne 14. 12. 2010 sp. zn. Pl. ÚS-st. 31/10 (ST 31/59 SbNU 607; 426/2010 Sb.)]. Opačný přístup k zahájeným, ale i již ukončeným věcem by totiž nevedl pro adresáty zrušeného ustanovení v rozporu se smyslem tohoto nálezu [srov. nález ze dne 18. 9. 2012 sp. zn. II. ÚS 2371/11 (N 159/66 SbNU 373)] k vyšší míře právní jistoty.

Předseda Ústavního soudu:
JUDr. **Rychetský** v. r.

8 591449 087018 21

ISSN 1211-1244

Vydává a tiskne: Tiskárna Ministerstva vnitra, p. o., Bartůňkova 4, pošt. schr. 10, 149 01 Praha 415, telefon: 272 927 011, fax: 974 887 395 – **Redakce**: Ministerstvo vnitra, nám. Hrdinů 1634/3, pošt. schr. 155/SB, 140 21 Praha 4, telefon: 974 817 289, fax: 974 816 871 – **Administrace**: písemné objednávky předplatného, změny adres a počtu odebíraných výtisků – Walstead Moraviapress s. r. o., U Póny 3061, 690 02 Břeclav, tel.: 516 205 175, e-mail: sbirky@walstead-moraviapress.com. **Roční předplatné** se stanovuje za dodávku kompletního ročníku včetně rejstříku z předcházejícího roku a je od předplatitelů vybíráno formou záloh ve výši oznámené ve Sbírce zákonů. Závěrečné vyúčtování se provádí po dodání kompletního ročníku na základě počtu skutečně vydaných částek (první záloha na rok 2021 činí 6 000,– Kč) – Vychází podle potřeby – **Distribuce**: Walstead Moraviapress s. r. o., U Póny 3061, 690 02 Břeclav, celoroční předplatné a objednávky jednotlivých částek (dobírky) – 516 205 175, objednávky – knihkupci – 516 205 175, e-mail – sbirky@walstead-moraviapress.com. **Internetová prodejna**: www.sbirkyzakonu.cz – **Drobný prodej – Brno**: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Obchodní galerie IBC (2. patro), Příkop 6; **Cheb**: EFREX, s. r. o., Karlova 31; **Chomutov**: DDD Knihkupectví – Antikvariát, Ruská 85; **Kadaň**: Knihařství – Přibíková, J. Švermy 14; **Liberec**: Podještědské knihkupectví, Moskevská 28; **Pardubice**: ABONO s. r. o., Sportovců 1121; **Plzeň**: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, nám. Českých bratří 8; **Praha 3**: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Řipská 23, BMSS START, s. r. o., Olšanská 3; **Praha 4**: Tiskárna Ministerstva vnitra, Bartůňkova 4; **Praha 6**: DOVOZ TISKU SUWECO CZ, s. r. o., Sestupná 153/11; **Praha 10**: MONITOR CZ, s. r. o., Třebohostická 5, tel.: 283 872 605; **Ústí nad Labem**: KARTOON, s. r. o., Klíšská 3392/37 – vazby sbírek tel. a fax: 475 501 773, e-mail: kartoon@kartoon.cz; **Zábřeh**: Mgr. Ivana Patková, Žižkova 45. **Distribuční podmínky předplatného**: jednotlivé částky jsou expedovány neprodleně po dodání z tiskárny. Objednávky nového předplatného jsou vyřizovány do 15 dnů a pravidelné dodávky jsou zahajovány od nejbližší částky po ověření úhrady předplatného nebo jeho zálohy. Částky vyšlé v době od zaevidování předplatného do jeho úhrady jsou doposílány jednorázově. Změny adres a počtu odebíraných výtisků jsou prováděny do 15 dnů. **Reklamace**: informace na tel. čísle 516 205 175. **Podávání novinových zásilek** povoleno Českou poštou, s. p., Odštěpný závod Jižní Morava Ředitelství v Brně č. j. P/2-4463/95 ze dne 8. 11. 1995.